

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**Історико-правові основи
виборчого процесу в
сучасній Україні**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ

Освітній ступінь	Доктор філософії
Галузь знань	03 гуманітарні науки
Спеціальність	032 історія та археологія
Освітньо-професійна програма	Історія та археологія
Кількість кредитів	4
Рік підготовки, семестр	2 рік, 4 семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Дисципліна за вибором
Дні занять	Згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щоп'ятниці 13.00–14.20 (кабінет 210).
Викладач	доктор юридичних наук, проф. Шеремет Олег Семенович
Контакти	E-mail: seremet.oleg.cn@gmail.com

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Історико-правові основи виборчого процесу в сучасній Україні» розрахований на вивчення правових відносин в соціально-політичній сфері, опанування правового механізму їх регулювання, отримання необхідних навиків тлумачення і застосування положень законодавчих і нормативно-правових актів визначення свого правового положення і захисту особистих виборчих прав у сфері юрисдикції держави Україна.

Курс «Історико-правові основи виборчого процесу в сучасній Україні» для студентів аспірантури розрахований на II-й семестр, передбачає 20 лекційних години, 20 семінарських годин та 80 годин самостійної роботи. У змісті курсу можна виділити чотири змістові модулі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історико-правові основи виборчого процесу в сучасній Україні» є опанування студентами аспірантури комплексу правових знань щодо теоретичних та практичних аспектів виборчого права в контексті формування правової свідомості здобувачів вищої освіти. Формування у студентів знань та вмінь орієнтації в політико-правовому полі України, основ практичного використання правових засад виборчого процесу в Україні.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 1	Здатність до системного наукового мислення для здійснення дослідницької діяльності на основі власного наукового досвіду та світогляду.
ЗК 7	Здатність працювати в команді з дотриманням етичних зобов'язань, інтегруватися у світове наукове середовище, керуючись принципами академічної доброчесності.
ЗК 10	Здатність до саморозвитку та самовдосконалення.
ФК 1	Здатність до комплексного вивчення та системного розуміння предметної галузі за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.
ФК 5	Здатність до опанування наукової термінології, вільного оперування нею у власній науковій діяльності.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль	№ п/п	Тема	Кількість годин			
			лекції	Семін	СРС	Всього
Модуль 1. Виборче право. Теоретико-правові засади організації виборчого процесу.						
	1	Виборче право як навчальна дисципліна.	2	2	6	10
	2	Джерело виборчого права.	2	2	6	10
	3	Суб'єкти виборчого процесу.	2	2	6	10
Модуль 2. Правовий аспект виборчого процесу.						
	4	Конституційно-правові засади організації виборчого процесу.	2	2	6	10
	5	Виборчі технології як наукова категорія: сутність та класифікація.		2	8	10
	6	Порушення та захист виборчого права в Україні.	2		8	10
Модуль 3. Виборчі системи.						
	7	Виборча система як правова категорія.	2	2	6	10
	8	Конституційно-правові засади обрання очільника держави.	2	2	6	10
	9	Референдум та законодавча ініціатива.	2	2	6	10
Модуль 4. Конституційно-правові принципи реалізації виборчого права						
	10	Конституційно-правові засади проведення виборів в Україні.	2	2	6	10
	11	Виборче право та виборчі системи зарубіжних країн.		2	8	10
	12	Конституційно-правові аспекти розгляду виборчих спорів.	2		8	10
Разом годин			20	20	80	120

Тематика практичних занять

Модуль 1.

Тема 1. Виборче право як навчальна дисципліна.	2 год.
Тема 2. Джерело виборчого права.	2 год.
Тема 3. Суб'єкти виборчого процесу.	2 год.

Модуль 2.

Тема 4. Конституційно-правові засади організації виборчого процесу.	2 год.
Тема 5. Виборчі технології як наукова категорія: сутність та класифікація.	2 год.

Модуль 3

Тема 6. Виборча система як правова категорія.	2 год.
Тема 7. Конституційно-правові засади обрання очільника держави.	2 год.
Тема 8. Референдум та законодавча ініціатива.	2 год.

Модуль 4.

Тема 9. Конституційно-правові засади проведення виборів в Україні.	2 год.
Тема 10. Виборче право та виборчі системи зарубіжних країн.	2 год.
Разом:	20 год.

Рекомендована література:

1. Баймуратов М. О. Міжнародні виборчі стандарти: правова природа, змістовна та системна характеристика, актуальні питання імплементації в законодавство України. Маріуп. держ. ун-т. Представництво європ. орг. публіч. права в Україні. Суми. 2012. 227 с.
2. Белов Д.М. Проблеми реформування української моделі державної влади. Вісник Запорізького національного університету. Серія «Юридичні науки». 2012. № 2 (Частина I). С. 57-62.
3. Виборчий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 7. № 8. № 9. Ст.48.
4. Галус О.О. Становлення і розвиток інституту виборів в Україні. Університетські наукові записки. 2013. № 4 (48). С.36-41.
5. Гудзь Л.В. Гарантування виборчих прав громадян у контексті гуманізації конституційного законодавства України. Матеріали Норвезько-української конференції, присвяченої діяльності Ф. Нансена в Україні у 1921–1922 роках. (Харків, 10–11 жовт. 2019 р.). Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна; Посольство Норвегії в Україні. 2019. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15046>
6. Європейська хартія місцевого самоврядування. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
7. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові основи використання зарубіжного досвіду при охороні і захисті виборчих прав громадян. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 3. С. 24-27.
8. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015/print
9. І. Верба, О. Губська, І. Кушнір, Б. Мохончук, Н. Писаренко, П. Романюк, Л. Трофімова – Вибори Президента України 2019: посібник для суддів. Київ : «АКGroup». 2019. 212 с.

10. Климкова І. І. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал». 2011. 160 с.
11. Ключковський Ю.Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія. Національний університет «Києво-Могилянська Академія». К.: Час Друку. 2011. 132 с.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 року: ратифікована Законом України 17 липня 1997 року № 475/97-ВР разом з першим протоколом та протоколами № 2, 4, 7 та 11. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.
13. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ) від 04.11.1950. Дата ратифікації Україною: 17.07.1997 Дата набрання чинності для України: 11.09.1997 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
14. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок, 18.12.1979 Організація Об'єднаних Націй, набрання чинності – 03.09.1981; {додатково Факультативний протокол від 06.10.99} ратифіковано 24.12.1980 із застереженням, зробленим при підписанні URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207/print
15. Конвенція про політичні права жінок, прийнята 20.12.1952 (вступила у дію 07.07.1954), Організація Об'єднаних Націй Набрання чинності від 07.07.1954. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156
16. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
17. Корнієнко В. Активне виборче право на місцевих виборах в Україні. Юридичний вісник. 2019. № 1. С. 134-139.
18. Натуркач Р.П., Бисага Ю.М., Белов Д.М. Виборче право в правовій системі України: Монографія. Ужгород: ТІМРАНИ. 2015. 140 с.
19. Марцеляк О. Конституційна реформа і модернізація виборчої системи України в контексті світового досвіду. Віче. 2015. № 16. С. 8–12.
20. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16.12.1966 (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР №2148-VIII від 19.10.73) набув чинності, у тому числі для України, 23 березня 1976 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
21. Мохончук Б. С. Виборча система як динамічний інститут. Публічне право. Київ. 2016. № 1. С. 82-89.
22. Мохончук Б. С. Вплив норм «м'якого права» на формування демократичної виборчої системи. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 1. С. 127- 135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_1_24
23. Мохончук Б. С. Про вплив виборчих систем на політико-правові процеси (окремі аспекти питання). Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина: зб. тез наук. доповідей і повідомл. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 26 травня 2016 року). Харків: ТОВ «Видавництво права людини», 2016. С. 26-30.
24. Мохончук Б. С. Реформування виборчої системи по виборам до місцевих рад у контексті децентралізації публічної влади. Від громадянського суспільства – до правової держави: тези доповідей XIII Міжнародної

- науково-практичної конференції (м. Харків, 21 квітня 2017 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 262-265.
25. Мохончук Б.С. Виборча система України як конституційно-правовий інститут: дис. здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. 12.00.02. – конституційне право; муніципальне право. Харків. 2017. 216 с.
 26. Натуркач Р.П., Бисага Ю.М., Белов Д.М. Виборче право в правовій системі України: Монографія. Ужгород: ТІМРАНИ. 2015. 140 с.
 27. Нестерович В.Ф. Виборче право України: Підручник. Київ. Видавництво Ліра-К. 2017. 504 с.
 28. Нестерович В.Ф. Поняття та види джерел виборчого права України. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2019. С. 39-58.
 29. Перший Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (20.03.1952) зі змінами, внесеними Протоколом №11. Протокол ратифіковано Законом України № 475/97-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535
 30. Постанова № 18 Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про Аналіз стану законодавчої бази про вибори Президента України: напрямки та шляхи удосконалення згідно з рекомендаціями Місії ОБСЄ/ БДПЛ зі спостереження за виборами та Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) від 18.09.2015.
 31. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 року № 4061-VI . Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
 32. Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р. № 474-XIV. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14> (втратив чинність).
 33. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260.
 34. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого законодавства: Закон України від 16 липня 2020 року. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 36, ст.273): zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-20#Text
 35. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 3 листопада 2013 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5475-17> (визнано неконституційним згідно з рішенням Конституційного Суду від 26.04.2018).
 36. Про всеукраїнський та місцеві референдуми: Закон України від 03 липня 1991 року № 1286-XII. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1286-12> (втратив чинність).
 37. Про державний реєстр виборців: Закон України від 22 лютого 2007 року № 698-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 20. Ст. 282.

38. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9. Бюлетень законодавства і юридичної практики. 2004. № 11. С. 20-28.
39. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
40. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 р. №595-VIII. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19>
41. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 року № 1932-IV. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15>
42. Протокол №12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ETS N 177). Протокол ратифіковано Законом України № 3435-IV від 09.02.2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_537/print
43. Резолюція ПАРС «Про ліквідацію обмежень на право голосу» від 25.06.2005 URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-ML2HTMLLEN.asp?fileid=17364&lang=en#>
44. Рекомендація R(99)15 КМ РЄ державам-членам «Про висвітленням в засобах масової інформації виборчих кампаній», ухвалено на 678-му засіданні заступників міністрів від 09.09.1999 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_726
45. Рішення Європейського суду з прав людини від 7 лютого го 2008 року у справі «Ковач проти України». Офіційний вісник України. 2009. № 82. Ст. 2802.
46. Рішення Конституційного Суду України від 11 липня 1997 року № 3-зп/1997 у справі щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України. Вісник Конституційного Суду України. 1997. № 2. С. 23-26.
47. Суховецький проти України, 28.03.2006, № 13716/02, п. 50, 53, 67
48. Чижов проти України, 17.05.2005, № 6962/02, п. 40
49. Шмалько проти України, 20.07.2004, № 60750/00, п. 43;
50. Ющенко О. Участь громадян у законотворчому процесі через референдум: сутність та проблеми реалізації. // Віче. – 2008. - № 21. – С.47-50.

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.portal.rada.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.court.gov.ua>. — офіційний веб портал судової влади України.
5. <http://www.supreme.court.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Верховного суду України.
6. <http://www.ccu.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
7. <http://www.cotalogue.nplu.org>. – Національна парламентська бібліотека.

8. <http://www.pravo.biz.ua>. – юридична бібліотека.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Політика курсу

Студент зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі.

Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності студентами визначається «Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>) і передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	10	1	До 10 б.
Робота на практичному занятті	10	5	До 50 б.
Самостійна робота:	4	4	До 15 б.
Залік			До 25 б.
Усього:			до 100